

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

Archiv obce Černíkovice

1897–1943

Inventář

EL NAD č.: 30

AP č.: 308

Zuzana Kliková, Mgr. Jiří Kříž

Plasy 2015

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	5
III. Archivní charakteristika archivního fondu	5
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	6
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	6
Seznam použitých pramenů a literatury	7
Inventární seznam	9

I. Vývoj původce archiválií

Černíkovice leží 6 km jihovýchodně od Kralovic na katastrálním území Černíkovice u Dřevce v nadmořské výšce 412 m. Název vsi byl patrně odvozen z osobního jména Černík (Črnek). Podle regionálního historika Václava Kočky byla ves plaským opatem Jakubem roku 1346 vysazena právem zákupním jakémusi Machovi. V průběhu 14. a 16. století se pak v držení střídala především světská vrchnost. Po pobělohorských konfiskacích se Černíkovice staly již trvalou součástí panství plaských cisterciáků. Po zrušení kláštera bylo plaské dominium spravováno náboženským fondem, a to až do roku 1827, kdy je koupil Klement Václav Lothar Metternich-Winneburg.

V roce 1848 došlo ke zrušení poddanství, a tím i patrimoniální správy. Nejnižším správním článkem se staly samosprávné místní obce, a to na základě tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení (č. 170/1849 říšského zákoníku). Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí, s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada. Na Stadionovo prozatímní obecní zřízení pak v mnohém navazoval v roce 1862 vydaný rámcový říšský obecní zákon (č. 18/1862 říšského zákoníku), který měl v některých svých ustanoveních přímou platnost, zatímco jiné jeho předpisy byly realizovatelné prostřednictvím zemských prováděcích zákonů. V roce 1864 tak vešlo v platnost obecní zřízení a řád volební pro Čechy (č. 7/1864 zemského zákoníku českého).

Černíkovice patřily až do roku 1850, kdy začaly fungovat nově zřízené politické úřady, k plaskému panství. V novém územněsprávním členění připadly do politického a soudního okresu Kralovice v Plzeňském kraji. K roku 1857 je doloženo, že Černíkovice byly osadou místní obce Hedčany. V roce 1889 bylo povoleno její rozdělení ve dvě místní obce – Hedčany a Černíkovice. Na základě výše uvedených zákonných ustanovení byly poté v Černíkovících zřízeny dva orgány – obecní výbor (volený na tři roky) a obecní představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorcí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo, složené z obecního představeného – starosty, jenž prováděl usnesení obecního výboru, a alespoň dvou radních. Jména představitelů černíkovické samosprávy i bližší informace o její činnosti jsou známy až z nejstarší dochované knihy obecního úřadu, a sice zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva (výboru), rady a komisi z let 1897–1936.

V předválečném období se obecní výbor zabýval organizací a financováním výstavby okresních silnic z Hedčan do Černíkovice a od Všehrd k tzv. „Běláčovic křížku“. Důležitým bodem tehdejších jednání byla také stavba školní budovy v Hedčanech. Děti z Černíkovice a z Hedčan navštěvovaly školu v Kožlanech, která ale již na sklonku 19. století nevyhovovala z kapacitních ani hygienických důvodů. Obecní výbory Hedčan a Černíkovice se tedy v roce 1892 rozhodly pro zřízení vlastní školy, jež měla být postavena v Hedčanech na místě starého obecního špýcharu. Ze strany obce Černíkovice však bylo podáno odvolání proti povolení společné školy. Představitelé Černíkovice souhlasili s vybudováním školy ze špýcharu, nikoli s tím, že bude stará sýpka zbourána a na prázdné parcele postavena nová škola. Přes neustálé stížnosti a odvolání černíkovického obecního výboru nadřízené úřady školu v Hedčanech povolily. Projekt vypracovala firma Ferdinanda Slabého ze Smíchova. Vyučování bylo zahájeno ve školním roce 1901–1902 v pronajatých místnostech rolníka Františka Altery. Stavba školy byla dokončena na podzim roku 1902 a celkový náklad činil 16 669 K a 52 h. Obec Černíkovice ale stále odmítala uhradit svůj podíl i přispívat na provoz školy a ustanovovat členy do místní školní rady. Černíkovice byly ale nakonec po mnoha svých protestech a odvoláních nuceny v roce 1915 uhradit dlužnou částku, která se vyšplhala na téměř 15 000 K.

Po vzniku ČSR se obecní volby v Černíkovících uskutečnily v roce 1919 podle novelizovaných ustanovení o volebním řádu a o obecním zřízení (zákony č. 75/1919 Sb. a č.

76/1919 Sb.). V čele obce tak stálo obecní zastupitelstvo (dřívější obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dřívější obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními. Na základě dochovaných písemností lze usuzovat, že většinu si v černíkovickém zastupitelstvu za první republiky udržovala strana republikánská (agrární).

Podle výše uvedené novely č. 76/1919 Sb. byla v obci ustavena finanční i letopisecká komise. Nejdříve byl roku 1925 zvolen kronikářem Ladislav Opat, kterého o dva roky později nahradil Bohumil Matoušek. Ani jeden z nich se však funkce neujal a první pamětní kniha byla založena až v roce 1958 Miloslavem Jirglem. V Černíkovcích působila rovněž hospodářská rada, komise aprovizační, zdravotní a pro výběr jatečního dobytka. Jmenování byli také zástupci do honebního výboru a Místní školní rady v Hedčanech. Obec přispívala i na provoz Lidové školy zemědělské v Kožlanech.

Ve 20. letech 20. století bylo černíkovickým zastupitelstvem schváleno vybudování obecního vodovodu. Práce provedla firma Ing. S. Tomeš z Trutnova a podle účetní uzávěrky si obec na tuto stavbu roku 1926 vypůjčila od Okresní hospodářské záložny v Kralovicích 50 000 Kč. Elektrifikace obce, jež byla obecními orgány projednávána dokonce ještě před kolaudací vodovodu, byla podle kronikáře Miloslava Jirgla uskutečněna až v roce 1940.

Počet obyvatel a domů

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1850	133	neuvedeno
1869	149	26
1880	172	24
1890	148	24
1900	142	26
1910	162	26
1921	155	26
1930	133	27

Seznam doložených starostů

Václav Tomeš	1897 (?)–1898 (?)
Josef Štípák	1899 (?)–1903
Antonín Vacek	1904–1906 (?)
Václav Tomeš	1907 (?)–1910
Antonín Běláč	1910–1914
Josef Beneš	1915 (?)–1917 (?)

Bohumil Matoušek	1917 (?)–1918 (?)
Ladislav Vopat	1918 (?)–1919
Oldřich Štípák	1919–1923 (?)
Tomáš Beneš	1924–1927
Josef Sinkule	1927–1928
Ladislav Vopat (úřadující náměstek)	1928–1929
Josef Urbánek	1929
Ladislav Vopat	1929 (?)–1932
Emil Beneš	1932–1936 (?)

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Fond Archiv obce Černíkovice tvoří archiválie vzniklé z činnosti Obecního úřadu v Černíkovících. Z dochovaných písemností není evidentní, jakým způsobem byly ukládány. Spisovna obecního úřadu se ještě ve 20. letech 20. století nacházela u právě úřadujícího starosty. Zda tomu tak bylo i v letech následujících, se již nepodařilo zjistit.

Dne 16. září 1954 provedl okresní archivář Jaroslav Vavřík prohlídku a skartaci písemností na Místním národním výboru v Černíkovících a vybraný materiál převzal do okresního archivu. K jeho zapsání do knihy přírůstků došlo až dodatečně v roce 1996 pod číslem 898 s datem 16. září 1954.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond AO Černíkovice o celkové metráži 0,25 bm tvoří 4 úřední knihy, 1 podací protokol, 1 karton spisů a 1 technický výkres. V roce 1954 provedl archivář Jaroslav Vavřík prohlídku a skartaci písemností na MNV v Černíkovících a o dva roky později vybraný materiál obecního úřadu hrubě uspořádal. Josef Pankraz v roce 1961 vyhotovil soupis písemností. Archivářka Marie Vitoušová roku 1989 tento inventární seznam doplnila, resp. zpřesnila. Pořádání a inventarizace proběhly na základě vyhlášky 645/2004 sb. Během pořádání byl z fondu Archiv obce Černíkovice převeden 1 pokladní deník z let 1942–1950 o rozsahu 0,01 bm do fondu Místní národní výbor Černíkovice, jelikož většina zápisů pochází z činnosti tohoto původce.

Z dochovaných písemností není evidentní, kde a jakým způsobem byly archiválie ukládány. S největší pravděpodobností byly na obecním úřadě spisy řazeny chronologicky, proto bylo při pořádání vytvořeno umělé schéma, které vychází ze schématu uvedeného v Metodickém návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce z 31. ledna 2000 (čj. AS/1-284/2000), které bylo upraveno pro potřeby fondu. Při zpracování fondu a sestavení jeho inventáře archiváři vycházeli z Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010 (čj. SOAP/006-0767/2010) a jeho dodatku č. j. SOAP/006-1300/2014.

Při probíhající generální inventuře fondů došlo ke změně časového rozsahu archivního

fondy, celkové metráže i počtu a ve skladbě evidenčních jednotek. V průběhu inventarizace nebyla provedena vnitřní skartace.

Kniha inv. č. 6 byla do roku 1926 vedena jako hlavní kniha obce, v letech 1926–1942 do ní byly zaznamenávány účetní uzávěrky.

Archiválie jsou psané česky a v době zpracování fondu se až na drobná poškození prachem a plísňemi nacházely ve vyhovujícím stavu. Restaurátorský a konzervátorský zásah tak není zapotřebí.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Fond Archiv obce Černíkovice poskytuje alespoň částečný obraz o fungování venkovské samosprávy na sklonku 19. a v 1. pol. 20. století. Cenné jsou především zápisy za schůzí obecních orgánů i dochované účetní knihy. K zajímavým součástem fondu patří také spisy a plány obecního vodovodu (inv. č. 4).

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Fond Archiv obce Černíkovice uspořádala Kateřina Nová a Zuzana Kliková. Inventář zpracovali Zuzana Kliková v listopadu 2011 a čistopis Mgr. Jiří Kříž v březnu 2015 ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 23. 03. 2015

Zuzana Kliková, Jiří Kříž

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

a) Archivní prameny

SOkA Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Okresní úřad Kralovice 1855–1945 (1948)*, Černíkovice – obecní záležitosti 1918–1936, kart. 20.

b) Tištěné prameny

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1849.

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1862, Teil IV., (Nr. 13, 5. 3.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1919 (částka 16., 31. 1. a 7. 2.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1945 (částka 3., 5. 5.).

SCHWARZ, František. *Výklad zákona obecního: zřízení obecní a řád volení v obcích*. Praha, 1898.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1872.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1886.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1893.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1907.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1913.

Statistický lexikon obcí v Čechách. Praha, 1924.

Statistický lexikon obcí v Zemi české. Praha, 1934.

Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag, 1861.

Zákoník zemský Království českého, 1890 (částka VI., 11. 3.).

Zákony a nařízení pro Království české, 1864 (částka 2., 16. 4.).

Zevrubný popis rozdělení země Království českého. Praha, 1854.

II. Literatura

BUKAČOVÁ, Irena – FÁK, Jiří a kol. *Severní Plzeňsko I. Historicko-turistický průvodce č. 6*. Plzeň, 1996.

FLÖGEL, Jaroslav. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha, 1933.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha, 2005.

JIRGL, Miloslav. Historie domů v Černíkovicích. *Vlastivědný sborník*, roč. 10, č. 4, 2000, s. 9–10.

JIRGL, Miloslav. Z historie obce Černíkovice. *Vlastivědný sborník*, roč. 7, č. 4, 1997, s. 3.

Nová, Kateřina – Kliková, Zuzana. *Archiv obce Hedčany 1873–1945 (1948): inventář* [tiskem nepublikovaná archivní pomůcka č. 256]. Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, 2011.

KOČKA, Václav. *Dějiny politického okresu Kralovického*. Kralovice, 1930.

NOVÁKOVÁ, Božena a kol. *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla A–M*. Praha, 1991.

PALACKÝ, František. *Podrobný popis Království českého*. Praha, 1848.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. I. díl – A–H*. Praha, 1954.

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970. Praha, 1970.

ROM, Karel. Jak Hedčanští a Černíkovičtí stavěli společnou školu. *Kronika regionu: Kralovicko, Manětínsko, Plasko*, roč. 3, č. 1, 2004/5, s. 14–16.

ZETEK, František Josef. *Popis politického okresu Kralovického*. Kralovice, 1932.

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Ev. jedn. č.
I. Knihy			
1	Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva (výboru), rady a komisí (4. 5. 1897–22. 2. 1936)	1897–1936	ukn 1
II. Spisový materiál			
1. Registraturní pomůcky			
2	Podací protokol (31. 5. 1911–4. 9. 1943)	1911–1943	ppr 1
2. Spisy			
3	Pronájem obecních pozemků, postoupení části veřejné cesty, výkup pozemků za účelem stavby okresní silnice; pozemnostní arch	1916–1930	kar 1
4	Projekt gravitačního vodovodu pro obec	1924–1929	kar 1
5	Dražba steliva a ovoce	1922–1923	kar 1
III. Účetní materiál			
Účetní knihy			
6	Hlavní kniha 1904–1926 Účetní uzávěrky 1926–1942	1904–1942	ukn 2
7	Pokladní deník <i>Pokladní deník 1942–1950</i>	1910–1942	ukn 3 <i>MNV Černíkovice</i>
8	Knihy evidence platby školného	1907–1925	ukn 4
IV. Technické výkresy			
9	Projekt sekundární sítě Stavební oddělení Západočeských elektráren v Plzni, měřítko neuvedeno, 42,5 x 34 cm	[1930]–[1940]	tyv 1

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Černíkovice
Značka archivního fondu:	AO Černíkovice
Časový rozsah:	1897–1943
Počet evidenčních jednotek:	7 (4 úřední knihy, 1 podací protokol, 1 karton, 1 technický výkres)
Počet inventárních jednotek:	9
Rozsah v bm:	0,25
Stav ke dni:	23. 03. 2015
Zpracovatelky archivního fondu:	Kateřina Nová, Zuzana Kliková
Zpracovatelé archivní pomůcky:	Zuzana Kliková, Mgr. Jiří Kříž
Počet stran:	11
Počet exemplářů:	4
Schválila:	PhDr. Hana Říhová dne 23. 03. 2015 č.j.: SOAP/060-90/2015